

Asia: VN/30583/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

Lausunnon antaja: Turvamaiden kestävän kehityksen osaamisklusterin aktivointi- ja koordinaatiohankeen (TUKKA, EU:n osarahoittama JTF-hanke) asiantuntijaryhmä.

Luonnos valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi on kattava ja analyttinen esitys maaseutualueiden tilasta, muutostekijöistä ja kehittämistarpeista. Selonteossa tunnistetaan monipuolisesti maaseudun elinvoiman, talouden, infrastruktuurin ja yhteisöllisyyden haasteet ja mahdollisuudet. Kuitenkin turvamaiden rooli maaseutualueiden kestävän kehityksen, ilmastotavoitteiden ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta jää selonteossa vähälle huomiolle.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

-

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

-

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Turvemaat ovat keskeinen osa Suomen maaseutua. Ne ovat merkittäviä hiilivarastoja, vesitalouden säätelijöitä ja maatalouskäytössä olevia alueita, joihin kohdistuu etenkin tällä hetkellä merkittävää maankäytön muutospainetta. Turvemaiden käyttö vaikuttaa suoraan ilmastopäästöihin, luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöjen tilaan. Turvemaiden kestäväällä käytöllä on siten suuri merkitys maaseudun elinvoimaisuuden ja ympäristötavoitteiden yhteensovittamisessa. Turvemaiden käytön näköpiirissä oleva muutos tulee myös aiheuttamaan kattavan osaamisvajeen, johon maaseutualueiden oppilaitosten on pystyttävä vastaamaan.

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

-

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

-

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituks

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuosituks (24 kpl) olennaiset?

-

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

Turvemaiden ennallistamishankkeet ja -ohjelmat hyötyisivät siitä, että niitä suunnittelevat ja toteuttavat moni- ja poikkitieteelliset yhteenliittymät, jotka tuovat eri tieteiden ja tietojärjestelmien osaamisen maaseutupolitiikan käyttöön.

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

-

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuosituks (1-5 kappaletta)? (Merkitse kehittämissuositusten numerot 1-24)

-

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohteisesti:

16. Luonnonvarat, maankäyttö ja oikeudenmukaisuus [Jotta turvemaiden kestävä käyttö tulisi asianmukaisesti huomioiduksi, ehdotamme seuraavia lisäyksiä ja tarkennuksia selontekoon: 1.

Turvemaiden rooli ilmastopolitiikassa: Selontekoon tulisi sisällyttää analyysi turvemaiden päästöjen vähentämismahdollisuuksien vaikutuksista osana maaseudun ilmastotoimia ja elinvoimaisuutta. 2. Turvemaiden maatalouskäyttö ja vesitalous: Tarvitaan tarkastelu siitä, miten turvemaiden viljelyä voidaan kehittää maanomistajalähtöisesti kestävämmäksi, esimerkiksi vesitalouden hallinnan, kasvipeitteisyyden ja vaihtoehtoisten viljelymenetelmien avulla. 3.

Kosteikkojen ennallistaminen: Suositellaan tukemaan kosteikkojen ennallistamista turvemaiden osana luonnon monimuotoisuuden ja vesien suojelun edistämistä, mutta myös maaseutualueiden maiseman ja virkistysmahdollisuuksien monimuotoistamiseksi sekä maaseutualueiden resilienssin lisäämiseksi. 4. Ympäristöoikeudenmukaisuus: Turvemaiden käytön rajoitusten vaikutukset maa- ja metsätalouden harjoittajien toimeentuloon sekä maaseutualueiden aluetalouksiin tulee arvioida ja kehittää kompensatiomekanismeja. 5. Turvemaiden tutkimuksessa on unohdettu sosiaalinen ulottuvuus: Ennallistamisen tuomat mahdollisuudet elinkeinojen kohentamiseen on syytä huomioida. Lisäksi on ehdottoman tärkeää huomioida, että kestävä kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa vain siirtymällä kohti ihmiskeskeisiä ennallistamisstrategioita.]

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

-

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Turvemaat ovat keskeinen osa Suomen maaseutua. Ne ovat merkittäviä hiilivarastoja, vesitalouden säätelijöitä ja maatalouskäytössä olevia alueita, joihin kohdistuu etenkin tällä hetkellä merkittävää maankäytön muospainetta. Turvemaiden käyttö vaikuttaa suoraan ilmastopäästöihin, luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöjen tilaan. Turvemaiden kestävällä käytöllä on siten suuri merkitys maaseudun elinvoimaisuuden ja ympäristötavoitteiden yhteensovittamisessa. Turvemaiden käytön näköpiirissä oleva muutos tulee myös aiheuttamaan kattavan osaamisvajeen, johon maaseutualueiden oppilaitosten on pystyttävä vastaamaan.

7. Muut täydennystarpeet

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

Jotta turvemaiden kestävä käyttö tulisi asianmukaisesti huomioiduksi, ehdotamme seuraavia lisäyksiä ja tarkennuksia selontekoon:

1. Turvemaiden rooli ilmastopolitiikassa: Selontekoon tulisi sisällyttää analyysi turvemaiden päästöjen vähentämismahdollisuuksien vaikutuksista osana maaseudun ilmastotoimia ja elinvoimaisuutta.

2. Turvemaiden maatalouskäyttö ja vesitalous: Tarvitaan tarkastelu siitä, miten turvemaiden viljelyä voidaan kehittää maanomistajalähtöisesti kestävämmäksi, esimerkiksi vesitalouden hallinnan, kasvipeitteisyyden ja vaihtoehtoisten viljelymenetelmien avulla.

3. Kosteikkojen ennallistaminen: Suositellaan tukemaan kosteikkojen ennallistamista turvemailla osana luonnon monimuotoisuuden ja vesien suojelun edistämistä, mutta myös maaseutualueiden maiseman ja virkistysmahdollisuuksien monimuotoistamiseksi sekä maaseutualueiden resilienssin lisäämiseksi.
4. Ympäristöoikeudenmukaisuus: Turv maiden käytön rajoitusten vaikutukset maa- ja metsätalouden harjoittajien toimeentuloon sekä maaseutualueiden aluetalouksiin tulee arvioida ja kehittää kompensatiomekanismeja.
5. Turv maiden tutkimuksessa on unohdettu sosiaalinen ulottuvuus: Ennallistamisen tuomat mahdollisuudet elinkeinojen kohentamiseen on syytä huomioida. Lisäksi on ehdottoman tärkeää huomioida, että kestävä kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa vain siirtymällä kohti ihmiskeskeisiä ennallistamisstrategioita.

Ehdotus uudeksi kehittämissuositukseksi

KEHITTÄMISSUOSITUS XX: TURV MAIDEN KESTÄVÄN KÄYTÖN MONIOPTIMOINTI

Turv maiden käytön vaikutuksia ilmastoon, vesitalouteen, maa- ja metsätalouteen ja maaseudun yhteisöihin on seurattava järjestelmällisesti, ei ainoastaan ympäristönäkökulmat vaan myös paikallisyhteisöt ja elinkeinot huomioiden. Turv maiden käytön muutoksen vaikuttavat suoraan maaseutualueiden resilienssiin. Tarvitaan poikkihallinnollista yhteistyötä turv maiden kestävä käytön edistämiseksi, mukaan lukien paikallisten toimijoiden osallistaminen. Turv maiden keskeinen rooli tulee huomioida maaseutuvaikutusten arvioinnissa.

Yhteenveto

Turv maiden kestävä käytön huomioiminen on välttämätöntä, jotta maaseutupolitiikka voi vastata ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin sekä turvata maaseudun elinvoimaisuuden. Ennallistamisen inhimillisten ulottuvuuksien ymmärtäminen kaikissa ennallistamisprosessin vaiheissa parantaa nykyistä luonnontieteellispainotteista käytäntöä. Ehdotetut lisäykset vahvistavat selonteon vaikuttavuutta ja tukevat kokonaisvaltaista maaseudun kehittämistä.

Anne-Maria Matilainen
Turv maiden kestävä kehityksen osaamisklusterin aktivointi- ja
koordinaatiorahankkeen (TUKKA, EU:n osarahoittama JTF-hanke)
asiantuntijaryhmä